

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETESI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Pénzügyi reform az egyházban.

Annak a nagyra növekedett érdeklődésnek, a mely legújabbban egyházunk anyagi ügyeinek rendezése felé irányozza a közfigyelmet, alig lehetett volna méltóbb tárgya, illetőleg nagyobb-szabású megnyilatkozása, mint *Ferenczy Gyulának* mély tanulmány alapján készült, merész koncepcziójú, eszmékben gazdag és eszméltető előadása és javaslatai.

Az általánosan érezhető anyagi erőtlenség, sőt itt-ott valóságos nyomor orvoslásának első és legfőbb feltétele kétségtelenül az leend, hogy megismerjük a bajok természetét, minőségét és méreteit, s ezenkívül behatoljunk mindenütt azok okaiba, kikutassuk forrásaikat. Ezek ismerete nélkül az orvoslás módja és eszközeinek megválasztása felett sem határozhatunk, hacsak eljárásunkat az ötletszerűség veszélyeinek kitenni nem akarjuk, a mi ily nagyjelentőségű ügynél valósággal bünös könnyelműség lenne.

És épen ebben van Ferenczy tanulmányának kiváló érdeme, hogy a létező anyagi helyzetet igyekezett a rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján lehetőleg híven feltüntetni. Ha a statisztikai anyag részleteiben hiányos vagy fogyatékos is, általánosságban mégis alkalmas lehet arra, hogy a viszonyokról képet alkothassunk magunknak, szükségünket felismerhessük s azok természetéhez és mértékéhez alkalmazkodhassunk akkor, a midőn segíteni óhajtunk égető bajainkon.

De Ferenczy tanulmányának más szempontból is kiváló jelentőséget kell tulajdonítanunk. Kétségtelen ugyanis az, hogy mielőtt egyházunk anyagi ügyeinek rendezése, egyházi szükségleteink kielégítése érdekében idegen források megnyitását akarjuk követelni, tisztában kell lennünk azzal is, hogy vajjon saját körünk-

ben, okszerű intézkedések alkalmazása által segíthetünk-e és mennyiben a fenforgó hiányokon. Mert minél könnyebben segíthetünk magunkon, minél kevésbé vesszük igénybe idegen intézmények, mondjuk egyenesen, — az állam támogatását: annál inkább megőrizhetjük, bárki mit beszéljen, nemcsak anyagi, hanem erkölcsi függetlenségünket is. Ferenczy e tekintetben eszmékkel áll elő, meggondolandó javaslatokat tesz, a melyek részint az egyházi közterhek viselésének egyenletesebb, arányosabb s ennél-fogva igazságosabb módon való megállapítására, részint ezen az úton egy országos egyház-fentartási alap létesítésére vonatkoznak.

Bármilyen véleményben legyünk is a javasolt rendszabályok czélszerűsége és kivihetősége felől, kétségtelen dolog, hogy elvileg a Ferenczy által kijelölt alapra kell helyezkednünk, még akkor is, a midőn az 1848: 20. t.-cz. végrehajtását sürgetjük.

Az állami dotációra annyiban van szükségünk, a mennyiben saját körünkben és saját eszközeinkkel egyházunk anyagi szükségzeit kielégíteni képesek nem vagyunk. *Ezt egy általános adatgyűjtés és arra alapított adóreform mutatja meg.* Az adatgyűjtés részben már megtörtént, csak kiegészítésre lenne szükség; az adóreform pedig a legsürgősebb teendő, a mit egyházunk érdekében követelni lehet. A hívek gondozásának s az egyház érdekeihez való kapcsolásának is egyik legalkalmasabb módja az leend, ha egy helyes adózási rendszer létesítése által könnyebítjük azok egyházi terheit, a kik túlságosan meg vannak róva, de általánosabban s ennél-fogva eredményesebben, a mint ez most a domesztika által történhetik.

Arra nézve nem foroghat fenn ugyan semmi kétség, hogy egyházunk magasztos vallás-erkölcsi és nemzeti hivatását a mai idők

fokozott igényeinek megfelelőleg s a létfenntartás mostani küzdelmes viszonyai között az állam anyagi támogatása nélkül betölteni nem képes. De hogy minő mértékű legyen a támogatás, annak megnyugtató megállapítása csak a létező szükség nagyságának alapos ismerete után s ahhoz képest válik lehetővé.

Ha tehát az 1848: 20. t.-cz. végrehajtását sürgetjük, akkor egyidejűleg szükségleteink mértékét kell pontosan körvonaloznunk, hogy az állam irányában támasztandó igényeinknek határozott formát adhassunk s magát a végösszeget is megmondhassuk, a melyet követelni akarunk. Ilyenféle számítások legközelebb készültek már ág. ev. testvéreinknél: és ilyen számítási kísérlet az is, a melyet Ferenczy kiváló szorgalmának és helyes gyakorlati érzékének köszönhetünk. E nélkül követelésünknek kellő nyomatékot kölcsönözni nem leszünk képesek s kitennők magunkat annak, hogy valamilyen, látszólag jelentékenyebb, de tényleges szükségünkhöz képest csekély dotációval fognánk az állam által, esetleg jó hosszú időre, kielégíteni.

Az 1848-iki törvény szó szerint való végrehajtását, hogy t. i. *minden bevett vallásfelekezeti egyházi és iskolai szükségéi közálladalmi költségek által fedeztessenek*, azt hisszük, senki sem fogja közülni kívánni, azon okok miatt, a melyekre *Szöts Farkas* t. kollegánk is nagyon helyesen rámutatott, a mennyiben t. i. az szükségképen az összes egyházi vagyon konfiskálásával volna összekötve. Ennek még teljességgel nem jött el az ideje, s kérdés, hogy egyáltalán el is fog-e jönni. Ilyen gondolata, bizonyára, *György Endre*-nek sincsen. Hanem igenis, végre kell hajtani a törvényt akként, hogy a hazafias, de anyagilag erőtelen egyházak törvény által biztosított állami dotáció, még pedig minden tekintetben kielégítő dotáció által vallás-erkölcsi és hazafias rendeltetésük kellő módon való betöltésére képesekké tétessenek s az a kiáltó aránytalanság, a mely főleg a róm. kath. és a prot. egyházak anyagi helyzetére nézve a multban kifejlődött s tényleg ma is fennáll, ugyanazon forrásból, melyből a kath. egyházi vagyon eredetét vette, t. i. az állam részéről a prot. egyházaknak nyújtandó dotáció által megszüntetessék.

Ferenczy tanulmánya egy lépés a kérdés tisztázása s a megoldás előkészítése felé; azért megérdemli, hogy azzal minél tüzetesebben foglalkozzunk, az általa felvetett javaslatok felett eszmét cseréljünk s mindaddig ne engedjük a kérdést a napirendről levétetni, a míg az kielégítő módon megoldatni nem fog.

A napokban összeülő konventnek kedvező alkalmat leendő, sőt kötelessége is a kérdéssel komolyan és haladék nélkül foglalkozni. Mi pedig felhívjuk t. olvasóinkat, hogy hozzászólásukkal a kérdés további tisztázásában közreműködni szíveskedjenek.

B. L.

TANÜGY.

Pályázat ev. ref. gymnasiumi vallástani kézi könyvekre.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület által 1894. évben a gymnasium I., II., VI., VII., VIII. osztályai számára irandó vallástani kézi könyvekre pályázat hirdettetvén, az 1895. évi május 1-ig beérkezett pályaművekre adott bírálatokhoz képest a fentírt egyházkerület következőleg határozott:

1. Hogyha a „Bibliáismertetést“ (veritás jelégjűt) az I., II., osztályok számára s a „Symbolikát“ a VI. osztály számára a szerzők a velők közlött bírálat értelmében sikeresen átdolgozzák, akkor azok elfogadtnak és pályadíjban részesülnek.

Az így átdolgozandó pályaművek 1896. évi április hó 1-ső napjáig alantírt gymnasiumi felügyelőkhöz adandók be.

2. A VII. és VIII-dik osztály számára irandó vallástani kézi könyvekre nézve azonban ujonnan pályázat hirdettetik.

a) A VII. gymnasiumi osztály tanulóinak használatára irandó egy összehasonlító vallástani vagy vallástörténet, melyben a tananyag következő részei tárgyalandók: 1. A vallástörténet fogalma. 2. A vallás előállásának oka. 3. A vallás külső nyilvánulása. 4. A vallások osztályozása I. Rész. A természeti vallások. 5. Az emberiség ős vallása. 6. Az ausztrálieiak vallása. 7. Polinésiaiak vallása. 8. A samanizmus. 9. A feticizmus. 10. Indiánok vallása. 11. Mexikó és Peru ős lakóinak vallása. 12. A sinaiak vallása. 13. A finnek és magyarok ős vallása. 14. Az árja nyelvcsalád ős vallása. 15. A brahmanizmus. 16. A buddhizmus. 17. Zoroaszter vallása. 18. A kelták ős vallása. 19. A germánok ős vallása. 20. A szlávok ős vallása. 21. A görögök ős vallása. 22. Az egyiptomiak ős vallása. 23. A rómaiak ős vallása. 24. A babyloniak és asszírok ős vallása. 25. A phoenicziaiak ős vallása. II. Rész. Kijelentelt vallások. 26. A zsidók vallása. 27. A keresztyén vallás. Függelék. Muhamed vallása.

A kézi könyv 4—4½ nyomtatott ív terjedelemmel bírhat.

b) A VIII. gymnasiumi osztály tanulóinak használatára irandó: Magyar protestáns egyháztörténelem, tekintettel a protestáns egyházi fejlődésre. Ebben az anyagnak következő részei tárgyalandók. Bevezetés: 1. A reformáció útjának egyenetlítése hazánkban. 2. A magyar protestáns egyház történelmének felosztása.

Első korszak. A reformáció elterjedése megszületés és telőpontra jutása. 3. A reformáció behozatala, annak terjesztői, pártfogói hazánkban a mohácsi vész előtt. 4. A reformáció elnyomására tett intézkedések a mohácsi vész előtt. 5. A mohácsi vész hatása. 6. A reformáció terjesztői a mohácsi vész után. 7. A reformáció pártfogói a mohácsi vész után. 8. A reformáció küzdelme és hódítása a mohácsi vész után I. Ferdinánd haláláig. 9. A protestántizmus külállapota Miksa uralkodása alatt 1564—1576. 10. A reformáció híveinek lutheránus és kálvinista egyházakká alakulása. 11. Az unitárius egyház keletkezése. 12. A protestáns egyház külállapota Rudolf alatt Bocskai felkeléseig 1576—1604. 13. Bocskai István felkelése, a bécsi béke s az 1608-iki országgyűlés. 14. A reformáció híveink társasági szervezkedése, templomok, lelkészek iskolák. 15. Esperesek és superintendensek választása. Egyházkerületek. 16. Nevezetesebb zsinatok 1608-ig. 17. Biblia fordítások, hitvallások, káték, szertartásos és énekes könyvek, s nyomdák. 18. A protestáns egyház állapota II. Mátyás uralkodása alatt 1608—1619.

Második korszak. Az elnyomás kora. 19. A protestáns egyház külállapota II. Ferdinánd alatt. 20. A protestánsok állapota III. Ferdinánd alatt. 21. A prot. egyház állapota I. Lipót első éveiben. 22. A magyar prot. egyház keserves évtizede. 23. A soproni és pozsonyi országgyűlések. 24. A protestánsok állapota Lipót uralkodásának utolsó másfél évtizedében. Explanáció Leopoldina. 25. A kurucz háború hatása a protestáns egyházra s I. József uralkodása. 26. A magyar prot. egyház beléletében előfordult főbb mozzanatok a második korszakban. 27. Kitérő magyar protestáns hittudósok a 17-dik században. 28. A prot. egyház állapota III. Károly uralkodása alatt. 29. Mária Thérézia uralkodása.

Harmadik korszak. Az üdülés kora. 30. II. József uralkodása, a türelmi rendelet s iskolaügyi reformok. 31. A protestáns irodalom s egyházkormányzat körében előjövő főbb mozzanatok a harmadik korszak alatt. 32. II. Lipót. Az 1790/91: 26. t.-cz. Budai zsinat, Synai per. 33. A prot. egyház állapota I. Ferencz uralkodása kezdetétől, vagyis 1792—1825-ig. 34. I. Ferencz uralkodásának utolsó évtizede. 35. V. Ferdinánd uralkodása. A vegyes házasságok, az 1843/44. és 1847/48-iki vallásügyi törvények. 36. A prot. egyház beléletében előfordult főbb mozzanatok V. Ferdinánd uralkodása alatt. 37. A protestáns egyház az önkényuralom alatt 1849—60. Pátens ügy. 38. A prot. egyház az újabb időkig. 39. Unió kísérlete a két prot. felekezet közt. Az ev. ref. egyházi törvények rövid ismertetése. Egyházalkotmány, egyházi törvénykezés.

E kézi könyv terjedelme 5—5½ ivben van megállapítva.

E kézi könyvek kidolgozásánál megjegyzendő: 1-ször, hogy a pályázati hirdetményben kitett pontozatok az íróknak tulajdonképen csak tájékoztatásul

szolgálnak, de azokhoz feltétlenül, egész merevséggel, az író egyéniségének teljes feláldozásával ragaszkodni nem kell; 2-ször, hogy a vallástanítás célja a növényekkel a vallásra, egyházra és annak intézményeire vonatkozó ismereteket közölni s bennök a vallásos érzelmeket egyházunk hitelve szerint a szentírás, mint Isten ígéje alapján élesíteni és ápolni, hogy szívökben a vallás és egyház iránti hű szeretet állandóan meghonosuljon s erkölcsiségök, lelkiületek s általában egész jellemök reform. vallásunk szerint idomuljon.

A pályadíj — mindenik munkánál nyomtatott ívenként 50 forint, azaz ötven forint. — Csupán általános becsü munkának adatik ki az első kiadásért, később következő kiadásnál újabb egyezkedésnek lesz helye.

Az idegen kézzel, tisztán és olvashatóan lemásolt s a szerző nevét rejtő jelíges levéllel ellátott pályaművek az 1896. évi szeptember hó 1-ső napjára a tisztántuli ev. ref. püspöki hivatalhoz küldendők. Csupán ev. reformált szerzők pályázhatnak.

Debreczenben, 1895. november hó 9-ik napján.

Jóó István,

a tisztántuli ev. ref. egyházkerület
gymnásiumainak felügyelője.

Középiszkolai tanárok megrendszabályozása.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter egyik legközelebb kiadott rendeletében a középiszkolai törvény (1883: XXX. t.-cz.) 32. §-ára támaszkodva, kijelenti, hogy a mellékfoglalkozások engedélyezésénél szigorúan a törvényhez alkalmazkodván, az abban meghatározott óraszám fölül (igazgatónál 10, nem teljes középiszkolai igazgatónál 15, szaktanároknál 25, rajztanárnál 28 heti óra) nem fog engedélyt adni. Elvárja továbbá a miniszter a tanároktól, a kik óraadásra vállalkoznak, hogy ennek engedélyezéséért előlegesen folyamodjanak, nehogy törvényellenes óraszám esetén annak a kellemetlenségnek tegyék ki magukat, hogy már elvállalt kötelességeiktől tiltassanak el. Végül azt kívánja a miniszter, hogy a mellékfoglalkozások kivétel nélkül a délutáni órákra essenek.

Hogy az említett törvényszerű maximális óraszám fölül több órával ne terheljék meg a tanárok magukat, az nemcsak az állami, hanem összes, tehát felekezeti iskoláinkban is felettébb kívánatos, mert hiszen a mi tanáraink munkaereje sem kevésbé határtalan, mint az államiaké. Mellékes munkával túlterhelt tanárok pedig képtelenné válnak rendes hivatásuk megfelelő betöltésére.

Tudvalévő dolog azonban, hogy a megélhetés kényszerűsége hajtja tanárainkat a mellékfoglalkozások felé. Ez a kényszerűség mindaddig érvényesülni fog, míg a tanári fizetések a szükséges mértéket el nem érik. Hogy pedig ebben a tekintetben felekezeti tanáraink még kedvezőtlenebb helyzetben vannak az államiaknál, azt is mindenki tudja. Ez aztán egy kissé megnehezíti a törvény szigorának alkalmazását, de a visszaéléseket mégsem igazolja; ezek ellen tehát mindenütt lehetőleg küzdeni kell.

Sérelmesnek tartják azonban tanári körökben az előzetes folyamodás követelését, a mely bizalmatlanságot rejt magában a tanárok iránt, azonkívül zaklató és

czélszerűtlen is, mert ott, a hol bizonyos órák gyors betöltése válik szükségessé, kivihetetlen vagy káros hasztással járna.

Különösen sérelmesnek tekintik a délutánra való utaltatást, mert a tanintézetek órái, főleg a fővárosban, elenyészőleg csekély kivétellel mind délelőttre vannak téve s így e rendelkezés eredményét tekintve, egyenlő volna az óraadás teljes eltöltésével, a mi nemcsak az illető tanárok helyzetét nehezítené meg, megvonva tőlök a hivatásuknak megfelelő s létfenntartásuk által megkövetelt tisztességes mellékkereset alkalmait, hanem az óraadókra szoruló tanintézetek fentartását is kérdésessé tenné. Épen azért a fővárosi tanárság körében a rendelet visszavonása vagy méltányos módosítása érdekében mozgalom indult meg.

Egyházi főhatóságaink, ha ragaszkodnak is a törvényes óraszám korlátjához s a bejelentést megkívánják, a mit tenniük is kell, az utóbbi indokolatlan intézkedéssel bizonyára nem teszik súlyosabbá tanáraink helyzetét.

KÖZÉLETÜNK.

Vitás kérdések a domesztikai adóztatás körül.

Vidékről, a következő gyakorlati kérdésekben várnak tőlünk „utbaigazítást.”

N. N. egyháztag, még a régi zsinati törvények érvénybe léte alatt befizette domesztikai járulékának huszszorosát s így a 223. §. alapján sem ő sem *első egyenes utóda* a közalaphoz járulásra többé fel nem szólítható. Ugy de az új törvények 268. §-a alapján csak a magát az évi járuléktól megváltott családfő nem hívható fel többé a közalaphoz járulásra, de az első egyenes utódról itt szó sincs. Kérdés most már, hogy N. N. egyenes ági utóda jogilag felszólítható-e a közalapba fizetésre vagy nem?

Válaszunk az, hogy a mikor N. N. családfő évi járulékát, a régi törvény alapján egyszer és mindenkorra megváltotta, a mely régi törvény a megváltás törvényes következményeül azt is kimondotta, hogy a magát megváltott családfő sem maga sem *első egyenes utóda* a közalaphoz járulásra *többé fel nem hívható*: oly jogot szerzett, melyet az új törvény tőle el nem vehet. A jogi hermeneutikának egyik tétele szerint ugyanis a korábbi törvény akkor is alkalmazandó, ha idő közben új törvény keletkezett, mely a korábbinak uralma alatt létrejött jogviszonyok tekintetében az előbbiektől eltérő intézkedéseket tartalmaz. A közalap kezelési szabályai szerint is (8. §.) azoknak, a kik a megváltás jogával élnek vagy alapítványt tesznek, *elismervény* állítatik ki, hogy szükség esetén magok és első egyenes utódaik majdan *igazolhassák* magokat. A kezelési szabályoknak ezen rendelkezése is kizárja tehát azt, hogy „egy magát törvényesen igazoló egyenes utód”, a családfő által eszközölt megváltás anyagi jótékony hatásától megfosztassék. Meg kell azonban jegyeznünk azt, hogy a megváltás joga a *családfőre* van ruházva, tehát a megváltás előnye a családfőnek azon gyermekére nem terjedhet ki, a ki a megváltás napján már önálló családfő volt, mert erre nézve az önálló családfővé válás napján az atya megszűnt családfő lenni. Ez ugyan nem a törvényben van kimondva, hanem a domesztikai végrehajtó bizottság azon jelentésében, melyet 1884. évben a nagy-vátyi egyház kérvényére adott; de az ott előterjesztett határozati javaslat a konvent által is 32.

sz. a. „általános irányadó határozattá emeltetvén”, vélekedésünk szerint, a régebbi törvények uralma alatt szerzett jogok terjedelmének kérdésében mindenesetre irányadóul tekintendő.

A második kérdés ez: Egy házban lakik az apa, ki mint családfő fizeti a közalapi járulékot, egy vagy két fiával. A fiu vagy fiuk megnősültek, *van külön vagyosnuk*, a mely után az adót (államit is, egyházit is? Kérdjük) magok fizetik, tehát önálló emberek, de az apával közös háztartást visznek. Vajjon ezen önálló, saját család fejévé lett fiu vagy fiuk is felszólíthatók-e, hogy az apa mellett ők is, saját vagyoni körülményeiknek és államadójuknak megfelelően fizessenek a közalapba.

Válaszunk az, hogy egyházi törvényünk 262. §-a minden kétséget kizárólag *minden családfőt* kötelezvéni, a közalaphoz bizonyos évi járulék fizetésére; a közös háztartásban élő családfők is vagyoni körülményeikre, illetőleg államadójukra való tekintettel a 16 domesztikai adóosztály valamelyikébe besorolandók. Ha a család fia az állami adózás terhe alól ki nem tud búni azzal, hogy apjával közös háztartásban él, úgy a közalaphoz járulás alól sem búhat ki ezzel; mert hiszen a domesztikai adóosztályokba való sorozásnál a presbyteriumnak fő kötelessége épen az, hogy az illetőknek államadójukra figyelemmel legyenek. Az állami adófizetés tehát nem mentesítő, sőt ellenkezőleg: föltételként szereplő tény-körülmény a domesztikai adózásnál.

A harmadik kérdés: Már családos, férj is nő is református, de más vallásu szülőknél lakó egyháztagok nálunk — írják — semmit sem fizetnek a domesztikába, ugy okoskodván a presbitérium, hogy a családfő nem református, tehát nincs is jogunk őket bolygatni. Helyese ezen eljárás kérdezik tőlünk. Válaszunk más nem lehet, minthogy ezen eljárás helytelen, mert hiszen ez az állapot sem más, mint közös háztartás. Ha tehát a szülőknél lakó egyháztagok állami adót fizetnek, vagyoni körülményeik és államadójukra való tekintettel ők is a domesztikai adóosztályok valamelyikébe sorozandók.

A „salus ecclesiae”-re azonban kellő óvatossággal kell mindig tekinteni, ugy véli

A—r.

Adatok két egyházmegye jegyzőkönyvéből.

Az alsószabolcs-hajduvidéki és beregi egyházmegyék utóbbi közgyűléséről nyomtatásban közzétett jegyzőkönyvek tartalmából némely általánosabb érdekű tárgyakat említünk itt fel, a melyek azon egyházmegyék beléletére némi világot vetnek. Teszszük ezt annyival inkább, mert épen e két egyházmegye gyűléséről nem kaptunk annak idejében kimerítő tudósítást.

Az *alsószabolcs-hajduvidéki* ev. ref. egyházmegye 1895. szept. 10-ik napján Debreczenben tartott közgyűlése *Soltész* László e. megyei tanácsbíró, esperes-helyettes és gróf *Dégenfeld* József e. m. gondnok elnöklete alatt első sorban *Szeremley* József esperesnek betegsége miatt történt s most már visszavonhatatlannak jelzett lemondásával foglalkozott. Az egyházmegyei gondnok megnyitó beszéde szépen méltányolja az eltávozó esperes érdemait s egyéni jelentőségét, midőn nagy veszteségnek mondja Szeremley esperes lemondását épen most, midőn az ország érdekében véghetetlenül fontos egyházpolitikai törvények életbeléptetése a mi ref. egyházunkat is újabb s előre be sem látható megpróbáltatásoknak teszi ki, és a mikor épen ezért Szeremley esperes ismert és kipróbált bölcseségére az egyházmegye vezetésében oly

nagy szükség volna. Az egyházmegye jegyzőkönyvében fejezte ki legmelegebb elismerését, szeretetét és tiszteletét az érdemes férfiú iránt s érdemeit a jegyzőkönyvben örökítette meg. Ismételve volt alkalmunk a nyilvánosság előtt is méltányolni *Szeremley Józsefnek* egyházi közéletünk terén kifejtett üdvös tevékenységét. De hangsúlyoznunk kell ma is azoknak a kiváló tulajdonságoknak a közérdekek szempontjából eléggé meg nem becsülhető magas értékét, a melyek a derék férfiut ékesítették s a melyeket a közpálya embereinél elég gyakran nélkülöznünk kell. Szeremley széleskörű tudása és tapasztalata, komoly, egyenes és férfias jelleme, liberális felfogása, erős igazságérzete s ebből folyó higgadt, tárgyilagos ítélete és mindezek mellett őszinte szívjósága s mesterkéletlen egyszerűsége minden ismerőjére nézve fájdalmas teszik az ő kényszerült visszavonulását, s óhajthatóvá azt, hogy őt egészségének helyreállításával egyházunk részére ismét teljesen visszanyerhessük.

Azóta már az esperesi szék, köztudomás szerint, be is töltetett közmegnyugvásra oly egyén által, a kiben Szeremley méltó utódját szemlélhetjük.

Az esperesi jelentésből örvendetes jeleit látjuk az egyháziasságnak, a mennyiben sok községben jelentékeny adományok gyűltek be egyházi és iskolai célokra. Különösen ki kell emelnünk *Balmaz-Ujvároson a Tar-Harangi-féle 60,000 frtos* nagyszerű alapítványt, melyet Tar András és Harangi Juliánna házastársak s buzgó egyháztagok tettek, s a mely alapítvány most, miután özv. Harangi Juliánna is meghalt, már ez évben használhatóvá lett. Ezen alapítvány kezelésére nézve a b.-ujvárosi egyháztanács által készített szabályzat felülvizsgálására kiküldött bizottság tervezetét az egyh. megyei közgyűlés némi módosítással elfogadta s annak életbeléptetésére a b.-ujvárosi ref. egyháztanácsot felhívta. E jóváhagyott kezelési szabályzat szerint az alap jövedelméből fedeztetik 600 frttal a tanító fizetése, a segélyre szorult szegénysorsú fitanulók összes szükséglete, tehát a könyv, csizma, ruha (ez utóbbi egyformán, ugyanazon anyagból készítette mindeniknek), az alapra felvett szegény tanulók iskoláztatási költsége, bármely osztályban tanuljanak, mely összeg, mint fentartó testületet, az egyházi pénztárt illeti; az adók, illeték-egyenérték, az épületfenntartás és javítás. Az alapítványt az egyházi gondnok kezeli, a ki ezért 25 frt tiszteletdíjat kap. Az alapítvány bizonyára jelentékeny mértékben elő fogja mozdítani az egyházközség népiskolai tanügyének fejlődését.

Megemlítsre méltó továbbá, hogy *Acsádon* magukat 900 forintig megadóztatván, 1350 frt költséggel egy tantermet és egy 50 frtot jövedelmező bolthelyiséget állítottak elő; *Mártonfalván* Debreczen városa az iskolára 10,000 téglát, 2000 kéve nádat s a szükséges fát ajánlotta meg. E két egyházban, valamint *Ábrányban*, örvendetes buzgóság jeleit látjuk. A lelkész kérelmére 140 frt értékű tanszert ajándékozott a vallás- és közokt. miniszter a három iskolának. — *Földesen* az egyház 3205 frt költséggel orgonát készíttetett, a 6-ik tanítói állomás részére pedig 1000 frt költséggel lakást szerzett. *Böszörményben* egy második ref. templom építését nagy lelkesedéssel határozta el az egyház, s az adakozás e célra nyomban megkezdődvén, 585 frt gyűlt össze. Az adakozóknak az egyházmegye köszönetét nyilvánította s reményét fejezte ki, hogy a böszörményi egyház létérdekében oly véghetetlenül fontos új templom építése mielőbb valósulni fog. — *Hadházon* az egyház szintén szép fejlődést mutat, a mennyiben a tornyok és templom 1050 frt költséggel kijavítottak, s a mi különös figyelmet

és elismerést érdemel, a város az iskolák átalakítását, illetve új központi leányiskola építését mintegy 17,000 frt költséggel, magára vállalta, a mit az egyházmegyei közgyűlés hálás köszönettel vett tudomásul, mint oly tény, mely a nemes városnak az egyház iránt több ízben nyilvánított áldozatkészségét s a népnevelés ügye iránt táplált különös érdeklődését tanúsítja. — *Nánáson* özv. Takács Lászlóné Lente Zsuzsánna, néhai férjével történt megállapodáshoz híven, az V. és VI-ik leányiskolai osztályok fentartására megajánlott 5000 forintot befizette s az egyház rendelkezésére bocsátotta, a miért az egyházmegye az alapítók emlékét jegyzőkönyvbe iktatta, a kegyes úrnőnek pedig különösen is köszönetet mondott. Örvendetes dolog az is, hogy a nánási egyház a templom javítására 1200 frtot fordított. — *Szoboszlón* számos apróbb adományon kívül *Adler Farkas* és neje *Fisch Eszter* (nyilván izraeliták, nemde? Szerk.) 50 éves házasságuk emlékére 800 forint alapítványt adtak át az egyháznak, melynek kamatja 100 frtonként adatik ki ev. ref. vallású, szoboszlói születésű, felsőbb tudományokat hallgató ifjúnak. — Különösen szép haladást tett utóbb *Püspök-Ladány*, a hol az egyház 7000 frton iskolát épített két tanteremmel és tanítói lakkal, 700 frtért melléképületeket; ezenkívül 2000 forinttal a templomot egészen megújította s a debreczeni főiskolánál fennállott 337 frt tartozását teljesen törlesztette. — *Szovát* a lelkész lakot 700 frt költséggel cseréptető alá helyezte. *Csege* 629 frtot költött két tanterem felszerelésére. — *Eszlaron* az iskolának a miniszter 51 frt értékű tanszereket adományozott. — *T.-Lökön* a hívek 241 frtot hoztak össze a torony és templom javítására. Mindezekből világos, hogy a vallásos érzület és hitbuzgóság ez egyházmegyében eléggé éber és gyümölcsöző.

Az egyházmegye népmozgalmi és népiskolai statisztikai adataiból közöljük a következőket: lélekszám 55,601 finemű, 55,075 nő, összesen 110,676. Született élve törvényes fiú 2374, leány 2151, összesen 4525: törvt. fiú 190, leány 187, összesen 377; halva született fiú 122, leány 96, összesen 218. Összesen szül. fiú 2686, leány 2434, összesen 5120. Meghaltak: finemű 1890, nő 1915, összesen 3805. Szaporodás 807 fi- és 569 nőnemű, összesen 1390. Házasságra lépett tiszta ev. ref. pár 1021, vegyespár 89, együtt 1110 pár. Áttért 17 finemű, 25 nő, összesen 42, kitért 2 férfi, 5 nő, összesen 8.

Tanköteles 6—12 évig 7017 fiú, 6885 leány, együtt 13852. Iskolába járt 6013 fiú és 5681 leány, összesen 11694. Az iskolát idő előtt elhagyta 468 fiú és 576 leány, összesen 1044. Iskolázatlan 535 fiú, 578 leány, együtt 1114. Ismétlő tanköteles 13—15 évig 2657 fiú, 2640 leány, együtt 5297. Iskolába járt 1753 fiú, 1683 leány 3436; nem járt 905 fiú és 957 leány, összesen 1761. Konfirmáltatott 802 fiú és 710 leány, összesen 1612. Tanító: rendes 122, ideiglenes 9, segéd 3, összesen 134. Okleveles 101, igazolványa van 25-nek kibocsátványa 2-nek. Lelkésrtanítói képesítvénye 3-nak, képesítvénye nincs 4-nek Tanítói fizetések összege: 76,305 frt, átlag egy tanító fizetése 573 frt 68 kr.

Az egyházmegyei pénzügyre nézve tájékoztatókul szolgálhatnak a következő adatok: a közpénztárnál beveendő volt 9530 frt 53 $\frac{1}{2}$ kr. bevétel 6476 frt 53 $\frac{1}{2}$ kr., kintmaradt 54 frt. Kiadás volt a) enyésző 1023 frt $\frac{1}{2}$ kr., gyümölcsöző 7315 frt 96 kr., maradvány 1137 frt 57 kr. Pénztár állása 1894. végén 8507 frt 53 $\frac{1}{2}$ kr., gyarapodás a megelőző évhez képest 453 frt 39 kr. A *hitbiztosítási* alpnál bevétel 2294 frt 93 kr., kiadás a) enyésző 150 frt, b) gyümölcsöző 2144 frt 93 kr.

1894-ben pénztári állás 2144 frt 93 kr, gyarapodás 144 frt 6 kr. *Segélyalpnál* bevétel 1197 frt 18 kr, kiadás ugyanannyi, pénztári állás 1893. végén 1009 frt 74 kr, gyarapodás 157 frt 44 kr. *Polgári misszió-alap* bevétel 831 frt 73 $\frac{1}{2}$ kr, kiadás a) enyésző 500 frt 82 kr, b) gyümölcösöző 580 frt 91 $\frac{1}{2}$ kr. Pénztári állás 1893. decz. végén 300 frt 3 $\frac{1}{2}$ kr, gyarapodás 1894. év végén 30 frt 88 kr. *Az egyházmegyei lelkészi gyámintézet* pénztári állása 1894. végén 40.388 frt 85 kr, a tanítói gyámintézet pénztári állása 1894. végén 53,838 frt 67 kr, amott gyarapodás 922 frt 59 kr, itt 16 frt 40 kr.

Közérdekű voltánál fogva megemlítjük még, hogy a püspök-ladányi egyházban felállítani szándékolt „*ev. ref. belmissiói kör*” alapszabálytervezetét, a lelkészi értekezlet véleményes javaslata alapján az egyházmegye nem erősítette meg, sőt megerősítésre a belügyminiszternek sem ajánlja s kimondja, hogy ily körök alakítását szükségesnek nem, sőt sok tekintetben károsnak tartja. A lelkészi értekezlet véleménye szerint ugyanis e körök által kitűzött czélok épen az evangéliomon épült ev. ref. közegyház czéljai s mint ilyenek, az egyházi értekezletek által s azok alapelvei szerint sokkal sikeresebben megvalósíthatók, míg másrészt e körök működését, főleg nagyobb népességű egyházakban, a lelkipásztorok nemcsak nem irányozhatják, de kellőleg nem is ellenőrizhetik s így azok nagyon könnyen az egyház testének szétszakadozására vezethetnének s az egyháztagok között oly kivánatos békességes együttműködést megzavarhatnák s *melegágyai lennének az álszenteskedésnek, farizeuskodásnak*. Kimondotta továbbá a közgyűlés azt a nagyfontosságú elvet, hogy a lelkészi hivatalt s az ezzel kapcsolatos pasztorális munkák összeségét belmissiói feladatnak tekintvén, úgy a lelkészek, mint a presbiteriumoktól elvárja, hogy az új idők küszöbén, a speciális helyi viszonyoknak megfelelőleg, hatványozott buzgalommal mindazt megtenni igyekeznek, a mi a hit és egyházi élet felvirágoztatására, az erkölcsi, szellemi s anyagi jólét biztosítására üdvösnek látszik. Kimondotta egyuttal, hogy a lelkészek és presbiteriumok minden munkájokban a hazánkban történelmi alapon kifejtett zsinat-presbiteri rendszer s a maig érvényben álló konfessziók, régibb és újabb zsinati végzések, kánonok és egyházi törvények szellemében járjanak el s gondjuk legyen arra, hogy sem a hitrendszeren, sem az alkotmányos egyházi szervezeten sehol és senki által csorba ne üttessék.

Ezt a jegyzőkönyvi határozatot, a mely a belmissió czimén mutatkozó tulhajtásokkal szemben határozott állásfoglalást jelent, mint követendő példát, tüzetesebben ismertettük.

Az egyházker. egyházi értekezlet elnökének az egyházmegyéhez intézett átirata folytán, melyben az egyházmegyei értekezletek szervezésére szólítja fel az egyházmegyét, tervezet előkészítésével Zsigmond Sándor elnöke alatt Eröss Lajos, Jakucs Sándor lelkészek, Lengyel Imre és Padrah Sándor világi férfiak bíztak meg.

Mint fontosabb tárgyat, a jegyzőkönyvből kiemeljük még azt, hogy *Láposy János* eszlári lelkész indítványára szabályzat készítését határozták el arra vonatkozólag, hogy az egyházmegye által a debreczeni ref. felsőbb leánynevelő intézetnél létesített egy féldijas alapítványi hely miképen használtassék fel, illetőleg adományoztassék. Együttal e szabályzat tervezetének elkészítésével indítványozó bízatott meg.

Végül megemlítjük, hogy az egyházi törvények 27. §. 7-ik pontjának végrehajtása tekintetéből egy különdöttség által kidolgozott szabályrendelet, mely a szegények, árvák gondozásának módját határozza meg, az egyházmegye által elfogadtatott s végrehajtásával az esperes megbízott.

* * *

A *beregi ev. ref. egyházmegye* 1895 augusztus hó 12., 13-ik napjain Beregszászban tartott közgyűlésének jegyzőkönyvét *Zámbory Béla* egyházmegyei főjegyző bocsátotta közre. A közgyűlés, mely *Sütő Kálmán* esperes és *Uray Imre* egyházm. gondnok elnöke alatt folyt le, az esperesi jelentéssel kapcsolatban s azon kívül is több fontos ügyet tárgyalt. Mellőzve az egyes egyházakat érdeklő ügyeket, mindenekelőtt a tanügyi bizottság jelentése alapján az iskolákra vonatkozó adatokat közöljük az 1894/5. tanév II-ik feléről.

Mindennapi tanköteles volt 5927, tényleg iskolába járt 5536 (93.5%), nem járt iskolába 391 (6.5%), ismétlő tanköteles volt 1989, tényleg iskolába járt 1719 (86.5%), nem járt 270 (13.6%). Más vallásuak jártak a mindennapi iskolába 461-en, az ismétlőbe 79-en. Rendes tanító volt 53, lelkésztanító 6, segédlelkész-tanító 2, ideiglenes tanító 2, csak vallást tanított 11, éneket tanított 1, nem volt tanító 1 egyházban.

Hat osztályú iskola volt 25, öt osztályú 20, négy osztályú 19, három osztályú 2. A tanítás eredménye kitünő volt 15, jeles 12, jó 21, kielégítő 20 iskolában. Az adatok elég megnyugtatók, különösen szép eredményt értek el az iskolalátogatás százalékaival.

A tanügyi bizottság indítványára az egyházmegye elhatározta, hogy tanítóváltozás jövőre időközben csak fontos okoknál fogva és feltétlenül egyházmegyei felsőbb jóváhagyás mellett történhetik s az ezen határozat ellen vétők, tanítók, presbiteriumok az e. megyei költőpénztár javára fizetendő 10 frt pénzbírsággal sújtatnak. Továbbá, hogy az augusztus hó végén távozó tanító élvezze az azon évi összes termését a tanítói földeknek, a távozása után befolyó provent-javadalom hivatalbeli utódját illeti, a pénzbeli fizetés pedig a szolgálati idő arányában osztatik meg.

Közérdekű tárgy volt továbbá az egyházmegyei gyámintézet ügye. Ez intézet alapszabályainak módosítását egy bizottság munkálata alapján a következő irányelvek kimondásával határozta el a közgyűlés: 1. Az egyházmegyei gyámintézetbe való belépés önkéntes legyen az orsz. lelkészi özvegy-árva-gyámintézeti alapszabály értelmében; 2. az önkéntesen belépő tagok belépési díj czimén jövedelmük 10%-át fizessék öt év alatt egyenlő részletekben; 3. tagsági díjul minden tag jövedelmének 1%-át fizesse évenként 20 évig; a gyámintézet jelenlegi tagjainak az intézetben töltött évei beszámíttassanak; 4. a segélyezés a kegyév bevégeződéssel vegye kezdetét és félévi utólagos részletekben történjék; 5. az árvák 24 éves korukig segélyezendők, kivéteit képeznek a fiuk, ha a megélhetés feltételeit bírják, leányok, ha férjhez mentek.

Ugyancsak e tárgyban a tóháti lelkészi kör indítványára kimondatott, hogy jövőben az egyházmegyei lelkészi gyámintézet tagjainak halálakor *temetési költség czimén 100 frt* adassék a gyámpénztárból az özvegynek, illetve a meghalt gyámintézeti tag családjának. Végül elhatározta a gyűlés, hogy az országos lelkészi özvegy-árva-gyámintézet felállítása után az egyházmegyei gyámintézet azon tagjainak, kik az 1888. évben életbe lépett szabályzat értelmében teljesítettek kötelezettséget a

gyámintézettel szemben, kik tagsági díjuk egy %-ánál többet fizettek, ezen többlet nekik kamat nélkül visszaadassék.

A konvent által készített országos lelkészi özvegy- árva- gyámintézeti alapszabály módosítására vonatkozólag az egyházmegyék közgyűlése következőket javasolja:

1. Az öt beszámítható év előtt elhalt lelkészek özvegyei is rendes évi segélyben részesüljenek. Azonban az öt évre eső tagsági díj, a belépési díjjal együtt teljesen befizettségük a gyámpénztárba és pedig a hátralék akár a segélyre jogosított által egyszerre, akár a segélyösszegeből vonassék le.

2. A tarthatatlan helyzet miatt — fegyelmi eljárás nélkül — állásától megválni kényszerült lelkész, mely azonban mindig az egyházmegyei hatóság által bírálendő el és állapítandó meg, a már végleg szövegezett és kötelező erejűvé vált elvek és kötelezettségek betartása mellett, a maga személyére is egy osztalékban részesüljön a nyugdíjintézet felállításáig.

Ezt nemcsak humanitási szempontból tartja kívánatosnak az egyh. megye, hanem az egyházkormányzat korrektsége s gyakran a valláserkölesi élet biztosítása érdekében is, mert fordulnak elő esetek, midőn a lelképásztor bírólalag el nem mozdítható, de vagy elmebetegség, vagy testi elgyengülés, nem ritkán a közte és gyülekezete közt kifejtett viszály miatt ottmaradása csak káros hatással van az egyház ugy anyagi, mint lelki épülésére. E módosítás keresztülvitelére a hiveknek lélekszám szerint egy krajczárral való megadóztatását ajánlja az egyházmegye, vagy ha ez nem lehetne, a jelzett állapotú özvegyek és lelkészek segélyezéséért szívesen elnézné azt is, hogy a megállapított segélyösszeg alább szállíttassék.

Megemlítjük még, hogy az egyházmegyei tisztikar, megbízás folytán, az egyházi törvény 241. §-a által előírt vagyonskönyvet s az egyházak évenként változás alá nem eső szükségleteinek kimutatásához megkivántató rovatos ivatek elkészítette s azokat bemutatván, javasolta, hogy az egyházmegye e mintaiveket nyomassa ki s készíttessen azokból füzet alakjában minden egyház számára 2—2 példányt s utasítsa az egyházak presbiteriumait, hogy a füzetek rovatait pontosan betöltve, azok egyikét küldjék az esperesi hivatalhoz, másikat tartsák meg maguknál, kötelezván őket arra is, hogy a vagyonnál, illetve a szükségleteknél előálló változásokat esetről-esetre jelentsék be az esperesi hivatalnak. E javaslatot a közgyűlés magáévá tette.

Elkészítette a tisztikar a parokhiális udvarokon, kertekben s belhivatalnoki mezei birtokokon eszközölt javítások, diszítések, beruházások nyilvántartásához szükséges rovatos, mintaivet is azon javaslattal, hogy az egyházmegyei közgyűlés annak kinyomatását s minden egyház számára megküldését rendelje el, utasítván a presbiteriumokat azok pontos s a valóságnak megfelelő betöltésére s évről-évre ugy vezetésére, hogy ezen nyilvántartásból mindig tisztán kitűnjék: 1. Mi a tényleges állapot? 2. Mit vett át a belhivatalnok elődjétől, illetve költség nélkül? 3. Mit teljesített saját költségén? Egyszersmind a presbiterium lelkiismeretesen igazolja a belhivatalnokok által tett javítások, diszítések stb. értékét s az így elkészített leltárakat az egyházlátogatóság évről-évre szintén megtekintse, ellenőrizze s aláírásával ellássa. A közgyűlés e fontos javaslatot is magáévá tette s az iv kinyomatását elrendelte.

Nevezetes tárgya volt végül a közgyűlésnek a tóháti lelkészi kör azon ténye, hogy az egyházak osztályozását és a lelkészek jövedelmeit feltüntető táblás kimutatásból nagy aránytalanságról győződven meg, a helyi körülményeknek megfelelőbb kulcsot állapított meg, s azt a közgyűlésnek elfogadásra ajánlotta. Erre a közgyűlés kimondotta, hogy bár tudatával bir annak, hogy a „Jelentő ivatek“ alapján összeállított s a lelkészi jövedelmeket feltüntető táblás kimutatás adatai a tényleges állapotoknak nem mindenben felelnek meg, mindamelllett a nevezett lelkészi kör munkálatának tárgyalásába nem bocsátkozik, hanem tisztelettel felkéri az egyházkerületet, hogy a majdan fizetendő évi járulékok méltányos megállapíthatása végett a lelkészi javadalmak realis alapon s könnyen áttekinthető alakban újból és lelkiismeretesen leendő összeíratása végett a konventet keresse meg.

Az egyházmegye határozata nagyon szükséges és aktuális tárgyat érint. Az egyházi adóreform és az állami dotáció kérdése is csak biztosabb statiszt. anyag alapján oldható meg, a mint vezércikkünkben is rámutattunk. Ezért a konvent figyelmét a dolog méltán megérdemli.

Az egyházmegye kezelése alatt lévő pénztárakról kimutatás e jegyzőkönyvben nincsen. Valószínűleg már a tavaszi gyűlésen fordult e tárgy elő.

Egyebeket mellőzve is, a felsorolt jegyzőkönyvi tartalom az egyházmegye élénk közszelleméről tanuskodik.

B. L.

IRODALOM.

Régiségek.

Pótlék a Gileádi Balzsamomhoz.

E könyvben vannak könyörgések ily czim alatt „A pestisben lehető mindennemű alkalmatosságra intézett könyörgések.“

A könyörgések előtt áll: Előljáró intés. Mind az intés, mind a könyörgések vallásos ihletűek.

Vannak továbbá buzgó vallásos ének, — például közlök egyet.

A halálos végtusában semmi egyéb hátra nincsen, írja a szerző, hanem hogy a mi gerjedező kívánságunknak karjait az Úr felé kiterjesszük. Akkor az Úr Jézus a szegény lélekhez így kiált: „Ime mindjárt eljövök“ és azért a lélek is késedelem nélkül felel és azt mondja „Jövel hamar, Uram Jézus.“ Erre van ez ének.

1. „Im eljövök, Uram monád,
Lelked bennem így felel:
Amen, légyen úgy, hogy szolgál
Veled lehessen, jövel
Jézus, benned én várásom,
Mert mések közt van lakásom
Mint jövevény bujdosom.
2. Nem lehet szeretnem s birnom,
A mint kívánnám, téged
Legfőbb jóm, s minden vígságom
Menyben van csak teveled,
Ott szívem, hol te kincsem vagy,
Azért vágyásom hozzád nagy,
Hol helyem készítetted.

3. Ha még megtisztult nem vagyok,
Mond, akarom, tisztulj meg,
Valamig hozzád nem jutok,
Épen nem nyúghatom meg.
Hiszen magadnak gyűrűztél
Engem, jegyeseddé tettél,
Vigy bé már menyegződbe."

Az énekek nótái a zsolotárkönyvünk énekeivel azonosok, kivéve azt az egyet, melyről a jegyzetben ez áll: „A tigurumi soltár toldalékából vétetett, mivel soltárainkban erre való nem találtatott.“ A jegyek is láthatók.

Kis-Ujszállás, 1895. nov. 4.

Keszi Hajdu Lajos.

Zoványi Jenő, tiszaföldvári lelkész, az általa szerkesztett „Theologiai Ismeretek Tára“ VI. füzétét pontosan közrebocsátotta. Ezzel a három kötetre tervezett munka második kötete kezdődik. A 80 oldalra terjedő jelen füzet a Gabler—Hegel tételcímei közé iktatott írók, egyházi és tanügyi kiválóbb események s rokontárgyú tudnivalók ismertetését közli, hazai és külföldi források, főleg a Holtzmann—Zöpffel-féle „Lexikon für Theologie und Kirchenwesen“ II. kiadása alapján. Fő tekintettel kíván lenni a szerkesztő a hazai viszonyokra, a mi a mily szükséges, époly elismerésre méltó törekvés. A vállalat gyors befejezését nagyban késlelteti számos megrendelő egyénnek közönye, a mennyiben sokan az V. füzetet a levélpósta utánvét miatt visszaútasították. Ez okból a szerkesztő értesíti azokat, a kik eddig vagy semmit se fizettek, vagy még az átvett füzetek árát sem küldték be egészen, hogy ha ez évi december 31-ig az egész előfizetési összegnek legalább felét be nem küldik, a füzetek további küldését kénytelen lesz beszüntetni. Előfizetés a teljes műre (15—16 füzet) 6 frt. Kiállítása csinos, rendszere gyakorlati és czélszerű, előadási modora világos, általában véve hasznos ismeretterjesztő munka.

Értesítés. Tisztelettel értesítem, a kiket illet, hogy „Isten Országának“ az ezelőtti években két ízben is megígért, de tanári többféle elfoglaltatásom miatt mind-ezideig késett *III-ik kötete* — Isten segedelmével — sajtó alatt lévén, *decz. közepéig meg fog jelenni.* Ez a mű *Buxton Vilmosnak*, London egyik külvárosi papjának, leginkább természetrajzi textusok alapján készült ifjusági beszédeit tartalmazza, úgy azonban, hogy alak és tartalom tekintetében a két első kötetnél is magyarosabb színezetre törekedtem. E végből az angol példákat és vonatkozásokat — ahol lehetett — magyar példákkal és vonatkozásokkal helyettesítettem. Amennyiben pedig egy egy beszéd igen hosszú volna, fel lehet két, sőt három alkalomra is osztani. Általában véve ezek a beszédek, ilyen szerkezetben is, a hogy vannak, nemcsak gyermekeknek és ifjaknak, hanem bármilyen közönség, intelligencia és nép előtt elmondhatók, illetőleg ezek a beszédek bő anyaggal szolgálhatnak sok beszéd szerkesztéséhez, *különösen a biblia tanítása és megértése szempontjából.* A beszédek címei ezek: 1. A kis gyermekek őrizőink lehetnek (Ézs. 11, 6.); 2. Az oroslán és a bárány (I. Pét. V. 8., Ján. 1, 36.); 3. A kigyó és a galamb (Jel. 12, 9., Mát. 10, 16.); 4. A farkasok (Mát. 7, 15.); 5. A rókák (Ének. 2, 15.); 6. A veréb és a fecske (Zsolt. 84, 3.); 7. A négy apró állat (Péld. 30, 24.); 8. Sas-szárnyak (Ézs. 11, 31.); 9. A pálmafa tanításai (Jel. 7, 9.); 10. A galagonya-

király (Bir. 9, 14.); 11. A mit a czédrusfa beszél (Ezek. 31, 8.); 12. A mit a czédrusfa látott (Ének. 1, 17.); 13. A kövek is beszélnek (Hab. 2, 11.); 14. A műhely (Ján. 6, 20.); 15. A Jézusért (II. Kor. 4, 5.). Ez a kötet az előbbieknél is csinosabb kiállításban, tiszta jól olvasható betűkkel jelenik meg, 10 ív foglalattal. Ára postai bérmentes szétküldéssel *egy forint*, mely összeget azok is, a kik a két első kötet alkalmából már jelentkeztek, azok is, a kik most akarnak előfizetni, postautalványon hozzám beküldeni sziveskedjék. Sepsi-Szent-György, 1895. nov. 10-én. *Benke István*, ref. kolleg. tanár.

Mindszenti Imre debreczeni ev. ref. segédlelkész-től megjelent harmincz alkalmi és közönséges egyházi beszéd ily czim alatt: *Krisztus minden mindenekben.* A 219 nyolczadrészes oldalra terjedő munka bolti ára 1 frt 60 kr. Megrendelhető az ifju szerzőnél s a könyvkereskedésekben. Ismertetésére Lapunk egyik közelebbi számában sort kerítünk, addig is ajánljuk a lelkészi körök pártfogásába.

Venetianer Lajos dr., csurgói főrabbi tollából, a zsidó vallástörténethez tartozó, figyelmet érdemlő adalék jelent meg, melynek czime „Az eleüzszi misztériumok a jeruzsálemi templomban.“ A 23 oldalnyi terjedelmű kritikai értekezésben, az ifju tudós szerző, a vonatkozó archaeologiai és vallástörténeti hagyományok latolgatása mellett, nyomon járó s elemező képességről tanuskodó modorban tárgyal a vizmerítés örömmünepélyének szertartásáról, eredetéről s keletkezése idejéről, mi közben arra az eredményre jut, hogy a pogány istentisztelettel kapcsolatban az eleüzszi misztériumokat is valószínűleg Menelaos honosította meg. E siralmas emlékeztető korra, a midőn az Ur örökébe pogányok mentek és szent templomát megfertőztették, tanulságos fényt vet ez az értekezés is, melyet ajánlunk elolvasás végett az érdeklődő körök figyelmébe.

Az Athenaeum Képes irodalomtörténetéből, melyet Beöthy Zsolt szerkeszt s mely kezdettől fogva a szakkörök teljes méltánylásával és a nagyközönség pártolásával találkozott, már csak két füzet van hátra. A most megjelent 35. füzetben Széchy Károly fejezi be „a magyar líra a forradalom után“ czimű tanulmányát. Inkább használhatta volna „a szabadságharcz“ kifejezést, amely ama dicső küzdelmekben gazdag nemzeti multunk jelzésére találóbb technicus terminus. A második cikkben Beöthy Zsolt Jókai Mórt és a regényirodalmat jellemzi avatott tollal s hazafias lelkesedéssel. A szövegben Lisznyai, Tóth Kálmán, Gyulai Pál, Szász Károly, Lévai, Vajda s Jókai arczképein kívül még több sikerült rajz szemlélhető; külön mellékletül pedig Arany utolsó arczképe s a „Tetemre hívás“ első fogalmazásu kézírata van a füzethez adva. Megszerezhető az értékes mű, füzetenként 40 kr-ával; a két kötethez való be-kötési tábla pedig együtt 2 frt 80 kr-ért.

A Szalay-Baróthi-féle „Magyar Nemzet Története“ 26 füzete gazdag tartalommal s szép rajzokkal diszitve pontosan megjelent. E füzet I. Ulászló uralkodását és Hunyadi János kormányzóságát tárgyalja. Kiválóan figyelmet keltő a füzetbe csatolt kettős műlap, mely szép színes lenyomatban mutatja Wágner Sándor híres festményét „Mátyás király legyőzi Holubárt.“ A szöve-

get sok sikerült rajz élénkíti, p. o. Erzsébet királyné arczképe, a várnai csatater tervrajza, I. Ulászló arany pénze, pecsétje és aláírása, III. Frigyes császár stb. A mű füzetenként 30 kr-ával kapható a Lampel Róbert (Wodianer F. és Fia) czégnél Budapest, Andrásy-ut 21 sz. a., a hol a remek kivitelű bekötési táblák is megrendelhetők. Az értékes millennáris vállalatot ajánljuk minden magyar polgártársunk támogatásába.

Az ev. ref. tanítók kérvénye.

Az ev. ref. tanítók országos állandó választmánya következő kérvényt intézte a Konventhez:

Méltóságos Konvent!

A multak emlékezete s az a szives atyai jó indulat, melylyel a legközelebbi Zsinat a ref. tanítóság emlékiratát fogadta; bátorságot ad nekünk s erősen ösztönöz arra, hogy most, midőn a méltóságos Konvent legfelső fokon megalkotni készül a konventi tanügyi bizottságot: ismét felemeljük esdő szónkat s népoktatási intézeteink jól felfogott érdekeinek szempontjából kérjük, hogy ezen magas bizottságba a tanítóság képviselői is bevétessenek.

Méltóságos Konvent! Ujabb időben a ref. tanítóság, megértve a kor intő szózatát és számot vetve a fejlődő viszonyokkal, nyilvános téren is igyekezett helyét becsülettel megállani, próbálta azon dicsteljes koszorút a magyar reform. népoktatás részére megmenteni, mely annyi század viharai, küzdelmei közepette is hervadatlannul borult e mi édes anyánk, a magyar református egyház fejére.

Azonban a magyar ref. tanítóságnak ezen törekvéseit, igyekezetét többen nem jó szemmel nézték, sokan gyanúsították, azt mondván, hogy tanítóink minden munkája, minden nyitvános szereplése néhány nyugtalan embernek szereplési vágyában találja magyarázatát, s ezen álláspontból kiindulva kárhoztatták, elítélték, sőt itt ott nemény hangu visszaütéssel illették tanítóságunk komoly — a közügyek iránt tanúsított érdeklődését. Pedig méltóságos Konvent! leszámítva néhány meggondolatlan nyilatkozatot, vagy szélsőséget hajhászó röpké szót, a ref. tanítóság, — mint testület — mindig komoly maradt s nagykorúságát szép példákkal igazolta. És míg egyfelől szemelt a nemzeti nagy cél felé fordítá, hogy t. i. segítsen ezt a földet, ezt a drága hazát a tudás, a magyar műveltség fegyvereivel meghódítani: addig másfelől égett és ég lelkében a vágy, hogy ezt a nemes küzdelmet ama szent jelvényt, a református jelleg megtartása alatt harcolja meg, mely alatt őseink nemcsak vagyont, de életet is áldozva küzdöttek.

És ezért nem riadtak vissza sorainkban egyesek a munkától; nem riadtak vissza sokszor nehéz anyagi áldozattól sem. A kicsinyt, a mit alaposan tudnak, nem zárták véka alá, sőt inkább kivítették a világosságot a közteterekre, hogy fényljék az másoknak is. Sokszor védtek ott egyházi és iskolakormányzati jogainkat téves felfogások, vagy éppen hamis nézetekkel szemben, melyek ha a közvéleményben gyökeret vernek, néha többet árthatnak, mint az erőszakos támadások.

Mindezeket pedig egyházunk iránti erős szeretetből s intézményeinkhez való törhetlen ragaszkodásból cselekedtük.

De, méltóságos Konvent! a mi törekvésünk csak a kis emberek törekvése, a mi lelkesedésünk csak kicsiny mécsvilág; a mi munkánk, a mi igaz és nemes törekvésünk igényli, hogy a nagyok, az ősi szent hagyományok letéteményesei mellénk álljanak, vezéreink legye-

nek s minket mind abban, a mi jó és hasznos, hatalmas erejökkel, nagy tudásukkal és szélesebb világnézetükkel támogassanak; mert lelkünk tüze lassanként elhamvad, munkaerőnk elernyed, ha hovatovább kibontakozik a homályból az a látszat, mintha a nagyok lelkében is gyökeret vert volna már az a bénító felfogás, miszerint a népiskola úgy is csak „ideiglenes“ vendég egyházi közéletünk házában, melynek fejlesztését, szervezetének új, egészséges alapokra fektetését komoly és szükséges munkának nem tekinthetjük.

Nem hisszük azonban, csak eszmelánczolatnál fogva megvillan agyunkban a gondolat, — hogy míg teljes egészében fennáll a jog s vállainkra nehezedik a teher — nem hisszük, hogy akadjon ember — számottevő tényező lévén egyházi és iskolai életünkben, — ki közönyös vállvonogatással népoktatási intézeteink jelen állapotára s elégnék tartván a vegetálást — egykedvű önmegadással várja a végkimerülést és ne gondoljon többé a református iskolák új szervezetére, semmit se adjon azok külső és belső életének tovább fejlesztésére.

És ezen gondolkozásunk helyességét igazolják a legközelebbi események is. A Méltóságos Konvent ez évi ápril havában tartott gyűlése elfogadott s 63. sz. a. jegyzőkönyvbe vett egy határozatot, mely a legfelső fokon egy egyetemes tanügyi bizottság megalkotását helyezi kilátásba; ezen tanügyi bizottságba részint a Konvent, részint az egyházkerületek jeles férfait kívánja megválasztani. Igen tapintatos és nagy horderejű határozat ez, melynek szerencsés keresztülvitele iskolai életünk új korszakának magvát képezheti.

Konventünk, ez a magas és nagytekintélyű testület végre belátta, hogy a magyar református egyház oktatásügye csak úgy lesz versenyképes, csak úgy szolgálhatja teljes erővel hazáját és egyházát, ha egyetemes vezetés alá kerül, s ezen vezetés oly kezékbe tételik le, hol tehetség, akarat és ügybuzgóság teljes mértékben meg van, és a hol vezetni tudnak is, akarnak is.

Azonban midőn így az egyetemes czélt tekintve örömmel üdvözöljük az eszmét, nagy reménysek közt várjuk annak megtestesülését: megbocsát nekünk a Méltóságos Konvent és nem veszi részünkről hiu tólkodásnak, ha a bizottság összealkotását némi-nemü aggódással nézzük s bátorságot veszünk magunknak, hogy e tekintetben szónkat felemeljük és alázatos kérésünket e tárgyban a legmélyebb tisztelettel előterjesszük.

Méltóságos Konvent! Az a tervezett egyetemes tanügyi bizottság, melynek tagjaiul a legjobb, legbuzgóbb és legszakértőbb egyének vannak kiszemelve, csak úgy lehet egész, munkája csak akkor lesz áldást hozó és minden térerre teljes erővel kiható, hogy ha tagjai közt — bár kevesen — az alsó fokon gyakorlati tanítással foglalkozó kis emberek is helyet foglalnak s az iskolakormányzás, a nevelés-oktatás mezején felmerülő kérdések megvitatásánál azon magas testületben gyakorlatból merített tapasztalatuknak élő szóval is kifejezést adhatnak.

A magyar református tanítóság — mint fentebb is említők — nem feltűnési vágyból, nem egyesek rábeszélése, szereplés után való kapkodása folyán helyezkedik azon álláspontra, miszerint a fejlődő viszonyok közt egyház és iskolakormányzati nagy átalakulások alkalmával magának kellő helyet biztosítson az önkormányzat keretében, hanem mert érzi és tudja azt, hogy a változott egyházi és társadalmi közállapotokkal szemben csak akkor lesz képes nemes hivatásának megfelelni,

csak úgy érvényesülhet munkája, és látszhatik meg annak mélyre nyúló hatása egyházi közéletünkben; ha szavát az iskolakormányzat és az oktatás irányítása tekintetében minden fokon kellő súlylyal felemelheti.

Ezen meggyőződés hatotta át a református tanító-ságot, midőn a legközelebbi zsinat elé emlékiratot terjesztett és alázatos tisztelettel kérte egyh. kormányzati ügyekben a fokozatos képviseltetés kimondását, iskolai ügyekben a szakszerű felügyeletet, egységes iskolaszervezetet és ennek keretében a tanítónak — mint szakközegnek — minden alkalommal való érvényesülését.

Es ezen meggyőződés hat által most is mindnyájunkat, midőn a legmélyebb tisztelettel és őszinte gyermeki bizalommal kérjük a Méltóságos Konventet, hogy az egyetemes tanügyi bizottság megalkotásánál fordítaná kegyes figyelmét arra, miszerint ezen bizottságban jusson hely a tanítóknak is s akár a tervezett husz tag között, akár azon felül a bizottság tagjai közé legalább három tanító is beválasszassék.

Ezen három tanítót az ev. ref. tanítók országos választmányának elnöksége kísérő levelében, bátor lesz meg is nevezni.

Várva kérésünk meghallgatását a legmélyebb tisztelettel s fiúi bizalommal maradtunk a Méltóságos Konventnek

alázatos szolgálái

a ref. tanítók állandó választmánya
és annak nevében

Az elnökség.

Szerkeszti és közli :

Sinka Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az egyetemes konventnek** f. november hó 21-én kezdődő tanácskozásaira Debreczenből *Kiss Áron* püspök, *Tóth Sámuel* konventi jegyző és gróf *Degenfeld József* főispán, konventi tag, a jövő héten, szerdán, november 20-ik napján fognak Budapestre utazni.

— **Kiss Áron** ev. ref. püspök ur születésének 80-ik évfordulóját, mint már lapunk legutóbbi számában is megemlítettük, a debreczeni ref. főiskola tanárcarai f. november hó 18-ik napján fogják megünnepelni. A tiszteletre méltó agg főpásztor kívánatára az ünnepelés a legegyszerűbb formák között fog végbemenni, a mi azonban mégis lehetővé teendi, hogy az ünnepelt-höz ez időszert legközelebb álló két testület igaz tiszteletét és ragaszkodását bizoalmas melegséggel és közvetlenséggel kifejezhesse. A debreczeni egyház presbiteriuma f. november hó 15-én, pénteken délután ünnepélyes diszközgyűlést tartott, amelynek egyetlen tárgya az volt, hogy a nagyérdemű lelkész és püspök érdemei az egyháztanács jegyzőkönyvébe foglaltattak, ott megörökítették s egyuttal elhatározatott, hogy ez a jegyzőkönyv kaligrafikus írással elkészítve és diszes táblába foglalva november 18-án délelőtt egy 25—30 tagból álló küldöttség által *Simonffy Imre*, polgármester, kir. tanácsos és főgondnok vezetése mellett az ünnepelt főpápnak átnyujtassék. A debreczeni kollégium tanári kara testületileg fog megjelenni tisztelegés végett, mely alkalommal a tanárcar nevében *Sass Béla* akad. igazgató mond üdvözlő beszédet. Bizonyára az ország mineen részében meg fognak emlékezni református atyánkfiai arról az érdemes férfiuról, a kit hitfeleinek bizodalma a legnagyobb ref. egyházkerület élére állítani méltónak tartott.

— **A debreczeni kollégium** főgymnasiumában most van folyamatban az egyes osztályok meglátogatása egyházi főhatóságunk részéről. A látogatást főt. *Kiss Áron* püspök úr teljesíti *Joó István* egyházker. középisk. felügyelővel és *Dóczi Imre* főgymn. igazgatóval. Az egyes osztályok meglátogatása több időt vesz igénybe; nov. 14-én kezdték meg ez ellenőrzési és felügyeleti funkciót s 15-én és 16-án folytatták; a látogatás vaiószínűleg még a következő héten lesz befezve.

— **Szász Domokos** erdélyi ev. ref. püspököt fogják, a törvényes sorrendnek megfelelőleg, Pap Gábor halála folytán megüresedett helyre, az országgyűlés főrendiházába behívni. Igaz örömmel és nagy bizodalommal üdvözljük az új főrendet, a ki előtt ritka tehetségeinek, kiváló energiájának és alkotó képességének érvényesítésére ez által ismét új mező nyílik meg, a melyen egyházunk javára és dicsőségére munkálkodhatik. Adja Isten, hogy ezt hosszú időn keresztül tehesse!

— **Gyurátz Ferencz** legközelebb megválasztott dunántúli ágostai ev. püspökről alaptalanul terjesztették el azt a hirt, hogy a püspökséget nem fogadja el. A megválasztott jeles férfiú már mint pápai lelkész és esperes is kiváló jeleit adta buzgóságának és képességeinek. Isten segedelmét kívánjuk neki a nagyfonságú új munkakörben!

— **Pap Gábor** halála folytán megüresedett püspöki szék betöltése ügyében a dunántúli ev. ref. egyházkerület f. nov. 19-én Székes-Fehérváron közgyűlést fog tartani. Püspökjelöltek gyanánt *Antal Gábor* ácsi lelkész, *Czike Lajos* ó-szőnyi lelkész és esperes, *Körmendy Sándor* hedrahelyi lelkész és *Vályi Lajos* komáromi esperes, egyházkerületi főjegyzőt és püspökhelyettest emlegetik.

— **Gazdasági statisztika és a tanítók.** A vallás-és közokt. m. kir. miniszter 40,444. sz. a. a következő rezdeletet intézte valamennyi egyházi főhatósághoz. A földmivelésügyi m. kir. miniszter ur által a mezőgazdasági statisztikai fölvétel tárgyában kiadandó Utasítás 11. §-a értelmében azon esetben, ha értelmesebb gazdák, gazdatisztek, állatorvosok, nyugdíjazott állami, megyei, városi és községi tisztviselők, továbbá lelkészek nem volnának kaphatók mezőgazdasági statisztikai felvétel céljaira számláló ügynökök gyanánt, legutolsó esetben a néptanítókat kell e célra megnyerni. Ily kivételes esetekben a népiskolai oktatás mindaddig, a mig az illető tanító a rábizott összeírásai teendővel el nem készül, a délutáni órákban s zünetelhet. A néptanítóknak számláló ügynökök gyanánt való alkalmazásáról s s ennek következtében a népiskolai oktatásnak, mely napokon szükséges szüneteléséről a járási főszolgabíró, illetőleg a polgármester a kir. tanfelügyelőt, s azon esetben, ha nem állami, vagy községi tanító vétetik igénybe, az illető intézet felettes hatóságát értesíti. Ezt oly tiszteletteljes felkéréssel van szerencsém a főtiszt. főhatóság nagybecsű tudomására hozni, hogy a főhatósága alá tartozó tanítóknak a mezőgazdasági statisztikai felvétel céljaira számláló ügynök gyanánt leendő esetleges alkalmaztatását tudomásul venni méltóztassék, annál is inkább, mert ily esetek általában ritkán fognak előfordulni. Budapest, 1895. évi okt. hó 29-én. Wlassics Gyula.

— **A tanárok sérelme** ügyében, melyről lapunk más helyén szólunk, a fővárosi tanároknak egy küldöttsége járt Wlassics miniszternél, arra kérvén őt, hogy vonja vissza azt a rendeletét, mely szerint a fővárosban

alkalmazott tanároknak a délelőtti órákban más intézetben tanítani nem szabad. A miniszter kijelentette, hogy a panaszos rendelet, melyet utólag látott, nem akart általános szabályul szolgálni, csak konkrét esetre vonatkozott. Csak adminisztratív tévedésből általánosított. Ő maga együtt érez a tanárokkal; s maga is az egyéni felelősség híve és a korlátozást csak ott alkalmazza, ahol arra szükség van. Elve, hogy meg kell bizni a tanároknak, tágítani a jogot és hatáskört, de szigorítani a felelősséget. Kéri a tanárok bizodalalmát. E szép szavakat jól esik hallanunk. Az egész protestáns iskolarendszer ezen elveken nyugszik, s habár fordul is elő itt-ott kivételesen a bizodalommal való visszaélés, ott, ahol a felelősség érzete hiányos; de azért általában a rendszer bevált jobban, mint az a merev bürokratizmus, amely a tanár minden lépését rendszabályok által igyekszik irányítani. A megrendszabályozott hivatalnok nem tesz többet, mint a mennyire kényszerítve van s ha lehet, annyit sem, mert ténykedését nem lelkiismerete vagy a nemes verseny, a minő ilyen körülmények közt nem is fejlődhetik, — hanem csupán külső okok motiválják, amelyeknek hatása alól, ha teheti, menekül. Hanem aztán az is igaz, hogy a szabadság rendszere egészséges testületi és közszellemet kíván, amely pedig nálunk sem mindenütt tapasztalható. Azután meg az is szükséges, hogy az autonómia mellett gyakran felburjánzó kormányzati dilettantizmus ne kedvetlenítse a tanárt s ne tegye a boldogulás feltételévé a jellemrontó kegyhajhászást s önbecsérzet nélkül való mendikántizmust.

— **Wlassics** vallás- és közoktatásügyi miniszter ismét figyelemre méltó dolgokat mondott temesvári látogatása alkalmával. Az egyházpolitikáról szólva, kijelentette, miszerint nem azért jött, hogy a diadallal kérkedjék, hogy a győzedelmes zászlót körülhordozza: „én begöngyölöm — ugymond — a zászlót s a béke olajágát tartom kezemben.“ Elismerését nyilvánítja a főpapság iránt, hogy körlevelét az egyház iránt tartozó kötelesség átérzése mellett az egyház és állam között annyira kívánatos béke szelleme lengi át. (Ilyen beszédhez ugyan magasfoku diplomatikus udvariasság kellett; de különben hozzá vagyunk szokva.) Mégis sajnálkozik a felett a miniszter, hogy különösen az alsó papság között vannak olyanok, kik nem ezen körlevél értelmében járnak el, hanem annak dacára csatakiáltásban törnek ki. A miniszter azt az erős meggyőződését fejezi ki, hogy az egyházpolitikai törvényekből maga az egyház, a vallás is csak hasznot fog húzni, mert a vallás is csak a szabadság tiszta levegőjében él és virágzik, csak a szabadság étheri magaslatán álló vallás gyakorolja azt a békítő és vigasztaló hatást, melyre az embernek az élet nyomorúságai közt oly nagy szüksége van. Csak mikor a vallás tisztán önkényes, mikor a kényszereszközöknek legkisebb nyoma sem mutatkozik ezen a téren, akkor van a vallásnak igazán ereje és hatása. Így legyen nálunk is! Így van a művelt külföldön mindenütt, ahol ez intézmények már régen fennállanak és ahol látjuk, hogy azokból a vallásnak semmi hátránya sincs, sőt ellenkezőleg a vallásos élet ott felvirágzik. A miniszter további beszédében határozottan tiltakozott az ellen, mintha a kormány a papi javak szekularizációjával s az összes népoktatási intézetek államosításának kérdésével foglalkoznék; az elsőt egyszerű ráfogásnak, pusztán hangulatcsinálásra számított hazugságnak, a másikat lehetetlen ségnek nyilvánította. Az előbbieken nagy igazság van; magunk is mindig úgy gondolkodtunk. Az utóbbiakat

pedig jó tudnunk. Annyi igaz, hogy mindakettő kemény dió, de azért nem bizonyos, hogy valamikor valamelyik keményebb fogu generáció bele nem harap.

— **Memorandumot** nyújtott át **Wlassics** miniszternek az országos középiskolai tanáregyesület egy küldöttsége **Bóthy Zsolt** elnök vezetése mellett. Ebben a memorandumban azt kívánja a tanáregyesület, hogy a középiskolai tanárok fele a 8-ik fizetési osztályba soroztassék. (A 8-ik fizetési osztály első fokozatában 1800, másodikban 1600, harmadikban 1400 frt fizetés és 500—250 frt lakpénz jár.) Kívánja továbbá, hogy az ötödéves korpótlék 100 frtról 200 frtra emeltessek; az előléptetés érdem szerint történjék; az igazgatók és főigazgatók méltányosabb fizetési osztályokba soroztassanak; a felekezeti és községi tanárok helyzete javíttassék; a tanárság szolgálati viszonyai szolgálati pragmatikával szabályoztassanak. Okunk van remélni, hogy a miniszter a memorandumban kifejezett igényeket figyelemre fogja méltatni. Ha ez bekövetkezik, felekezeti tanügyünk is hasznot fog húzni belőle.

— **A közoktatás állapotáról** szóló szokásos miniszteri jelentés ez évben korábban megjelent, mint máskor. Ennek főkéül azt hozzák fel, hogy **Wlassics** miniszter megváltoztatta az eddig követett szokást, hogy t. i. a jelentések nem egy ugyanazon év adatait tartalmazták, hanem az utolsó tanévi adatok voltak közölve azokban a kisdedovárról s a közép- és felsőbb iskolákról és az utolsóévi adatok a népoktatás állapotáról. Most a jelentésben csak az 1893—94-iki statisztikai adatok tételtek közzé a népoktatásról. A legközelebbi évben pedig s tán már a kiállítás elején kiadandó jelentésben be lesznek foglalva az összes iskolák adatai 1895-ről s leírják abban az egyes közoktatási intézmények történeti fejlődését is, párhuzamot állítva fel a hazai és külföldi oktatásügy intézményei között.

— **Templomavatás** leend december 1-én Józsan, ahol az ev. ref. gyülekezet a helybeli és vidéki reformátusok, különösen Debreczen város adakozásából, csinos templomot építtetett a nyáron. A felavatás ünnepére **Beőr János** lelkész az egyháztanács nevében meghívta **Kiss Áron** püspököt. Részt fognak venni még az ünnepélyen **Dávidházy János** esperes, **Némethy Lajos** lelkész és **Csiky Lajos** hittanár.

— **A debreczeni lelkészválasztás** ügyében, amely már említettük, 15 egyháztagnak felelősséget adott be. Kísérlet történt az iránt, hogy az illetők a jó békeség kedvéért felelősségük visszavonására rábeszéltesse, de siker nélkül. Ennélfogva a vizsgálatot az esperes elrendelte s annak keresztülvitelével **Biber József** lelkész és **Fráter Barna** főszolgabíró, egyházmegyei jegyzőket bízta meg. A vizsgálat nov. 26. és 27. napjain fog megtartatni.

— **Az alsó-szabolcs-hajduvidéki egyházmegye** e hó 19-én Debreczenben, a várnegyeház nagytermében közgyűlést tart, melynek főbb tárgyai lesznek: a megválasztott esperes, **Zsigmond Sándor** esküetele és székfoglalása; az esperesválasztás folytán üresedésbe jött tisztségek betöltése; az esperesi hivatal irattárának átadása és átvétele; szavazás elrendelése egy lelkészi tanácsbíró állásra, pénztárnokválasztás s némely bizottságok kiegészítése s végül a debreczeni felső leányiskola internatusára tett alapítvány felvételi szabályzata.

— **A hajdu-böszörményi egyházban** annyira szükségessé vált második ref. templom építésére, amely mint értesültünk, Böszörmény városa 80,000 frtot ajánlott meg. A vallásos buzgóságnak és egyháziasságnak ily

ritka megnyilatkozása egy polgári község közönségénél mindenestre kiváló elismerést és méltánylát érdemel egyházunk részéről. E szép adomány által lehetővé válik az, hogy a nagy népségű bősörményi egyház egy régen érzett szüksége kielégíttessék.

— **Lelkészválasztás.** Levelezőnk értesítése szerint, a nagykárolyi egyházmegyébe kebelezett *géresi* ev. ref. egyház f. hó 10-én tartott lelkészválasztás alkalmával *ifj. Balogh Ferencz* kántor-jánosii segédlelkészt választotta meg lelkészéül. A megválasztott egyén egyike az ifjabb lelkészi nemzedék legkitünőbb tagjainak, a ki debreczeni főiskolánk jeles növendéke volt s itt szerzett ismereteit külföldön is nagy szorgalommal igyekezett bővíteni. A legőszintebben osztozunk azon t. barátunk méltó örömeiben, a ki e választás folytán abban a szerencsében részesült, hogy épen kedves fiát láthatja azon ügy szolgálatára elhivatva, a melynek ő munkás életét egész lelkesedéssel áldozta: a református egyház és a tudomány megszentelt ügyének. Őszintén kívánjuk, hogy az apai örömek folyvást növekedjenek a méltó fiu további előhaladása és sikerei szemléletében — egész a megérdemelt diadal kivívásáig!

— **Hithagyó mágnások.** Mint a lapok írják a Vay család grófi ágának két ifju tagja, gróf Vay Ábrahámnak, a buzgó református és dussgazdag főurnak unokái, gróf Vay Gábor és László a r. kath. vallásra tértek át. Az áttérést a klerikális sajtó természetesen az egyházpolitikai reformtörvények hatásának tulajdonítja. De mások közelebb járnak az igazsághoz s mikor az áttérés okát abban keresik, hogy a két fiatal gróf házasság útján a Zichy család és ennek papi környezete hatása alá jutott. Ha való a hír, a mily ritka jelenség épen oly szánandó s tanubizonyosápot szolgáltat arról, hogy mily furfanggal hálózták körül a gyöngye lelküket a prozelita-csináló klerikálisok, főleg ott, ahol az elcsábitandó társadalmi és vagyoni állásából nagyobb előnyöket remélhetnek. Azon, hogy a szabadság és felvilágosodás szellemével nem tudnak kibékülni némely mágnás urak, nincs okunk megütközni, de hogy mágnások, a kiknek társadalmi kiválóságuk épen a tradíciókon alapul, hogyan fordíthatnak egyszerre hátat a legnemesebb és legfelemelőbb családi tradícióknak, miként mondhatnak le őseik hitéről, akik ezért szenvedni, sőt vért ontani is tudtak s az által emlékezetüket megdicsőítették és az utódokra is fényt árasztottak, mert a mi közönséges polgári eszükkkel megérteni azt tudjuk. Vajjon nem félnek-e az epigonok a hatalmas nagyapa, a fényes nevű *Vay József*ek és *Miklósok* szellemének boszuló haragjától?!

— **Árny a fény mellett.** A győri kath. elemi iskolák valami rettenetes állapotban lehetnek, hogy azok hiányai miatt a közoktatási miniszter kényszerítve érezte magát az 1868;38. t.-cz. 15. §-a értelmében első ízben való megintés alkalmazására. Természetes, hogy ezt a megintést többrendbeli előzetes lépésnek kellett megelőznie, siker nélkül. És ki ellen kellett alkalmazni ezt a rendszabályt?! Magyarország egyik dusan javadalmazott kath. püspöke, *Zalka János* győri püspök ellen, aki nem tartja szégyenletes dolognak azt, hogy fényes rezidenciája közvetlen közelében nyomorult népiskolák éktelenkedjenek! De hiszen ez a néppárt, a mely a népet butaságban szeretné tartani, hogy annál könnyebben kizsákmányolhassa!

— **Hajdumegye tanfelügyelősége** az alábbi közlemény közzétételére hívta fel szerkesztőségünket: Vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úr ő nagyméltósága Magyarország oktatás-ügye színvonalának

megítélésére fontos tényezőnek ismervén el a nép- és szakoktatás terén működő tanfériak irodalmi működésének bemutatását az ezredéves országos kiállítás népoktatásügyi alcsoportjában: e tankerületbeli összes kisdodovodák, elemi, felső nép- és polgári-, iparostanoncz-, alsófokú és felső kereskedelmi iskolákban, felsőbb leányiskolákban és tanítóképezdében működő tanító és tanár urakat, meg tanítónőket felkérem a f. é. 60,220. sz. közokt. miniszteri rendelet folytán, hogy összes önálló nyomtatásban megjelent irodalmi műveikből (legyenek azok szakbeliek vagy szépirodalmiak) egy-egy példányt külön (sötét táblában, hátul aranyozással) bekötve, a szükséghez képest jegyzék kíséretében *f. é. december hó 31-ig* az alább megnevezett csoportbiztoshoz sziveskedjenek beküldeni; és pedig 1. a kisdodovodákra vonatkozó műveket és az odovodákban alkalmazottak egyéb — pl. szépirodalmi — műveiket dr. Morlin Emil közokt. min. osztálytanácsos csoportbiztoshoz (közokt. miniszterium), — 2. az elemi iskolákra és emberbaráti intézetekre vonatkozó műveket, vagy az e téren működő egyének más irányú műveit György Aladár csoportbiztoshoz (Budapest, József-körút 10. sz.), — 3. a felső nép- és polgári iskolákra vonatkozó műveket, vagy az e téren működő szakfériak és nők szépirodalmi munkáit dr. Gopcsa László min. fogalmazóhoz (közokt. miniszterium), — 4. a felsőbb leányiskola és tanítóképzőintézetre vonatkozó műveket, vagy az e téren működők szépirodalmi és más munkáit Szuppán Vilmos felsőbb leányisk. igazgató, csoportbiztoshoz (Budapest, Váci-körút 23.). Több kiadást ért művek közül csak az utolsó kiadás küldhető be. Kisebb értekezések vagy különlenyomatok egybekötendők „Értekezések“ háttírával. A kik esetleg a kir. tanfelügyelőség útján kívánják műveiket fölterjesztetni, sziveskedjenek azokat *decz. 20-ig* hozzám küldeni. Debreczen, 1895. november 12. Eötvös Károly Lajos, kir. tanfelügyelő.

— **Halálozás.** F. november hó 2-án halt meg hosszas szenvedés után *Szalóczy Bertalan* böcsi ev. ref. lelkész s az alsó-borsodi egyházmegye tanácsbírája, 52 éves korában. Nemcsak a lelkészi kar és egyházunk, hanem a magyar irodalom is veszteséget szenvedett e jobb sorsra méltó férfi halála folytán; mert *Szalóczy* nem közönséges írói tehetséget tanusított költeményei s különösen elbeszélései által. Néhány évvel ezelőtt egyik legnépszerűbb elbeszélő volt, kinek *Vereskövi* írói név alatt megjelent elbeszélései főleg a még Vadnay által szerkesztett „Fővárosi Lapok“ hasábjain láttak világot. Élénk megfigyelő képessége s jellemfestő ereje főleg a népelet, különösen a miskolczi kisiparos világ körében keresett tárgyakat s azokon csillogtatta gazdag humoros vénáját. Kár, hogy körülményei nem voltak kedvezők tehetsége érvényesítésére. Béke hamvaira!

— **Hátralékos előfizetőinket ismételten bizodalommal felkérjük, tartozásaiknak mielőbbi beküldésére.**

TARTALOM-JEGYZÉK: Pénzügyi reform az egyházban. B. L. — Tanügy: Pályázat ev. ref. gymnasiumi vallástani kézi könyvekre. Joó István. — Középkolai tanárok megrendszabályozása. — Közéletünk: Vitás kérdések a domesztikai adóztatás körül. A-r. — Adatok két egyházmegye köréből. B. L. — Irodalom. — Az ev. ref. tanítók kérvénye. Sinka Lajos. — Külföldiek.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.